

5. Habere est modus secundum quem una res dicitur haberi ab alia. Quinque modi habendi numerantur: 1.º per inhaerentiam, ut anima habet gratiam, voluntas charitatem, intellectus scientiam; 2.º per continentiam, ut venae sanguinem et lagena vinum; 3.º per possessionem, ut homo habet praedium; 4.º per relationem, ut pater filium; 5.º per juxta-positionem, ut Gallia habet oceanum ad occidentem, et ad meridiem mare mediterraneum. (20)

(17) Vide Goudin log. maj. p. 1. disp. 2. q. 4. per totum: et Roselli t. 1. q. 12. n. 2. *de Relatione*.

(18) Vide Goudin et Roselli locis citatis superiori adnot. et. q. 5. *de Qualitate*.

(19) Vide ut in superiore adnot. q. 6. *de sex aliis praedicamentis*. Goudin et Roselli.

(20) Vide ut supra q. 7. Goudin et Roselli q. 13. vide etiam Iacquier 1. p. log. c. 2. a. 3. n. 2.

PROPOSITIONES SEU CONCLUSIONES AD SUPERIOREM SECTIONEM DE PRAEDICAMENTIS PERTINENTES.

I^a Deus non continetur sub praedicamento substantiae. S. Th. 1. p. q. 3. a. 5.

- Goudin log. maj. p. 1. disp. 2. q. 2. a. 2.
- 2.^a Constitutivum essentialia quantitatis est extensio partium in ordine ad se. (Ita S. Thom. opusc. 41 et 4. *Contr. gent.* c. 65.)
- 3.^a Relatio praedicamentalis realiter distinguitur a suo fundamento. Ita S. Thom. loco ab auctore citato et 1. dist. 4. q. 1. a. 1. ad 3. et pluribus locis.
- 4.^a Oppositionis divisio quadruplex ab auctore posita sufficiens est, et adaequata. Ita Roselli t. 1. q. 13. prop. I:

—SECUNDA—

PARS LOGICAE.

DE PROPOSITIONE.

Absolutis quæ ad terminum, ad signum scilicet simplicis apprehensionis pertinent, nunc de propositione, quæ iudicium enuntiat, tractandum est. Circa illam tria quæruntur: 1.º quid sit? 2.º quotuplex sit? 3.º quas habeat proprietates?

§ 1. *Quid sit propositio.*

Propositio, omnium signorum norma, in sua syntaxi sive in suis constitutivis et essentialibus conditionibus considerata, est ad imaginem idearum quas exhibet, quemadmodum ideae sunt ad exemplar rerum quarum sunt notiones. Sub hoc respectu de propositione agemus in anthropologia, quum natura idearum et origo sermonis exponitur.

Propositio logice tantum spectata definitur: oratio enuntians unum de alio, vel ora-

tio susceptiva veri et falsi. Prima definitio est essentialis, nam essentia propositionis est quod unum de alio enuntiet; secunda vero est descriptiva, nam suscipere verum et falsum est proprietas propositionis consequens ex hoc quod enuntiat unum de alio. Tria in qualibet propositione vel explicite, vel implicite reperiuntur: 1.º illud de quo aliud enuntiat, et dicitur subjectum; 2.º illud quod enuntiat, et dicitur prædicatum seu attributum; 3.º illud per quod subjectum et prædicatum connectuntur, et dicitur copula; ut: Deus est bonus.—Deus est subjectum; bonus attributum; est, copula.

Praeterea, sicut in composito naturali, de quo quæstio erit in præmio anthropologiae, ita quoque in propositione quatuor sunt: materia, forma, quantitas et qualitas. Materia propositionis sunt termini secundum respectum quem dicunt ad invicem, et est vel necessaria, vel contingens, vel possibilis, vel impossibilis, secundum quod relatio inter subjectum et attributum est necessaria aut contingens, aut possibilis aut impossibilis. Forma propositionis est enuntiatio unius termini de alio, et nihil aliud est quam copula, vel affirmativa simpliciter, vel præfixam habens particulam negativam, ut: Deus est bonus; Deus non est iniquus. Quantitas propositionis est extensio terminorum ejus ad pauciora vel plura. Qualitas tandem est

id quod ex enuntiatione sequitur, scilicet veritas et falsitas. (1).

§ 2. *Quotuplex sit propositio.*

Ut accurate dividatur propositio consideranda est: 1.º in se et universaliter sumpta; 2.º in sua materia, forma, quantitate, qualitate; 3.º in modo secundum quem enuntiat unum de alio.

1. Propositio in se universaliter sumpta dividitur in categoricam seu simplicem, et hypotheticam seu compositam.

Categorica seu simplex est ea quæ constat prædicato et subjecto tanquam partibus, et verbo tanquam copula. Unde licet integra esset propositio ex parte unius extremi, si tamen uniatur cum alio extremo per modum prædicati vel subjecti, propositio erit simplex, ut ista: Plato docuit sola aeterna esse vera.

Hypothetica seu composita ea est quæ constat duabus vel pluribus simplicibus aliqua particula conjunctis, et quintuplex est: conditionalis, rationalis, causalis, copulativa et disjunctiva, quæ denominationes sumuntur a particulis unientibus.—Conditionalis unitur particula *si*, ut: si Adam non peccasset, homo mortem non incurreret.—Rationalis, per particulas *ergo*, *igitur*, ut: Petrus est justus, ergo est amicus Dei.—Cau-

salis, per particulam *quia*, ut: angeli sunt beati quia vident Deum.—Copulativa, per particulam *et*, ut: nemo potest servire Deo et servire mammonæ.—Disjunctiva, per particulas disjunctivas *vel*, *aut*, ut: omne corpus organicum vel est animal, vel planta.

2. Ratione materiæ propositio dividitur: 1.º in necessariam, in qua prædicatum necessario convenit cum subjecto, ut: Deus est æternus; 2.º in contingentem, in qua prædicatum accidentaliter convenit cum subjecto, scilicet ita ut possit non convenire, ut: homo est bonus; 3.º in possibilem, in qua licet prædicatum non actualiter conveniat subjecto, potest tamen convenire, ut dum de pariete nondum albo dicitur: hic paries est albus; 4.º in impossibilem, cujus prædicatum repugnat subjecto, ut homo est lapis.

Ratione formæ propositio dividitur: in componentem seu affirmativam, et dividentem seu negativam. Affirmativa enuntiat unum cum alio convenire, ut: Deus est amabilis; negativa vero enuntiat unum cum alio non convenire, ut: angelus non est corpus. Ubi obiter duo notanda sunt: 1.º negationem esse natura sua infinitantem, id est terminum, qui negatione afficitur, sumi secundum totam suam extensionem; 2.º hanc propositionem solum negativam dici in qua negatio supra verbum cadit; unde ista est affirmativa: non homo est non ens. (2)

Ratione quantitatis propositio dividitur: 1.º in universalem quæ afficitur signo universali, ut: omnis peccator recedit a Deo; 2.º in particularem quæ afficitur signo particulari, ut: quidam homo est albus; 3.º in singularem, quæ vel afficitur signo singulari, ut: hic homo est justus, vel est de nomine singulari, ut: Plato erat atheniensis; 4.º in indefinitam, quæ nullo signo afficitur, et est (ratione materiae), seu universalis, quia necessaria, ut: circulus est rotundus; vel particularis, quia contingens, ut: homo est sapiens.—Notandum est quod in propositione universali affirmativa, prædicatum est semper, vi affirmationis, aliquod particulare; non enim affirmatur secundum totam suam extensionem. In negativa vero, sive universali, sive particulari, prædicatum est semper, vi negationis, aliquod universale, quia separatur a subjecto secundum totam suam extensionem. Vi autem materiae, si propositio universalis affirmativa est in materia necessaria, tunc prædicatum sumitur universaliter. In quolibet autem termino, distinguuntur extensio et comprehensio. Extensio est respectus termini ad omnia exteriora per ipsum significata; comprehensio est respectus termini ad conceptus quos includit. (3)

Ratione qualitatis propositio dividitur in veram et falsam. Vera enuntiat res sicuti

sunt, falsa, aliter ac sunt. Unde Aristoteles dixit: «Ex eo quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa.»

3. Ratione modi secundum quem propositio enuntiat unum de alio, dividitur in absolutam, modalem, exponibilem et exponentem.

Absoluta est ea quæ simpliciter enuntiat unum de alio, ut: David fuit pastor ovium. Hæc propositio vocatur etiam *de inesse* eo quod præcise dicat prædicatum inesse subjecto, vel non inesse.

Modalis est ea quæ exprimit modum quo prædicatum convenit subjecto, scilicet utrum necessario, vel contingenter, vel possibiliter, vel impossibiliter. Isti autem modi possunt dupliciter exprimi: nominaliter vel adverbialiter, ut dum dico: Petrus est contingenter albus, modus adverbialiter exprimitur; si vero dicam: Petrum esse album est contingens, modus exprimitur nominaliter. Modalis in qua modus nominaliter exprimitur, dicitur modalis composita, ut ista: parietem album esse nigrum est possibile; si vero modus exprimitur adverbialiter, propositio dicitur modalis divisa, ut: paries niger est possibiliter albus. Ratio hujus denominationis est eo quod prima faciat sensum compositum, id est uniat prædicatum cum materiali subjecti retento etiam formali; secunda vero facit sensum divisum, id est,

unit prædicatum cum materiali subjecti secluso formali, unde, cum dico: album est possibiliter nigrum, sensus est quod subjectum albedinis, seclusa albedine, possit recipere nigredinem; at dum dico: album esse nigrum est possibile, sensus est quod subjectum habens albedinem, possit simul recipere nigredinem, albedine retenta. Cæterum licet res ita se habeat rigore logico, attamen claritatis gratia istæ propositionis distinguendæ sunt, et dum dicitur: album est possibiliter nigrum, vel: possibile est album esse nigrum, sic distinguendum est: in sensu composito, id est componendo albedinem cum nigredine, nego; in sensu diviso, id est seclusa albedine, concedo.

Propositio exponibilis est ea quæ propter aliquam dictionem sensum reddit obscurum, ideoque indiget explicari per aliam clariorem quæ ideo vocatur exponens. Propositiones autem illæ exponibiles sunt præcipue tres: exclusiva, exceptiva et reduplicativa.

Exclusiva afficitur particula excludente, ut: *dumtaxat, tantum, solum*; v. g.: homo tantum est rationalis: quæ sic exponitur: homo est rationalis, et nihil aliud ab homine est rationale. Vel particula cadit supra subjectum, et tunc omnia alia subjecta excluduntur; vel supra attributum, et tunc omnia alia attributa sunt exclusa.

Exceptiva afficitur particulis exceptivis,

quales sunt: *praeter, extra*: ut omne animal praeter hominem est irrationale; cuius expositio patet.

Reduplicativa afficitur particulis reduplicantibus, quales sunt: *in quantum, quatenus, formaliter ut, secundum quod, reduplicative ut, ut sic*. Hæc autem propositio dicitur reduplicativa, eo quod subjectum quasi reduplicatur, ut dum dico: homo, in quantum homo, est rationalis. Haec omnia facilia sunt: solum notandum est hanc distinctionem in schola frequentem esse: *reduplicative* et *specificative*. Prædicatum convenit reduplicative subjecto, quando subjectum est ratio formalis hujus convenientiæ; si vero subjectum non sit talis ratio, prædicatum dicitur convenire specificative. Ut si quis dicat: Æthiops est niger in quantum homo, distinguendum est sic: reduplicative, ita ut sit niger quia homo, nego; specificative, ita ut ille qui est homo sit etiam niger, concedo. (4)

§ 3. De proprietatibus propositionis.

Tres sunt proprietates propositionis: oppositio, equipollentia et conversio; quæ quidem proprietates sunt mere logicales.

1. Oppositio, quæ accurate distinguenda est ab oppositione de qua agitur supra in postprædicamentis, definitur: affirmatio et

negatio ejusdem de eodem, seu repugnantia inter duas propositiones eodem praedicato et subjecto constantes. Unde duae conditiones requiruntur ad oppositionem: prima, ut utraque propositio sit ejusdem praedicati et ejusdem subjecti; secunda, ut una propositio sit affirmativa et altera negativa.

Oppositio est triplex: contradictoria, contraria et subcontraria.

Contradictoria est repugnantia inter duas propositiones quarum una est universalis et altera particularis, vel utraque singularis; una affirmativa, altera negativa, ut: omnis homo disputat, aliquis homo non disputat; Petrus est justus, Petrus non est justus. Regula pro his contradictoriis est quod nunquam possunt esse simul verae, nec simul falsae; alias idem esset simul et non esset, quod est impossibile.

Contraria est repugnantia inter duas propositiones universales quarum una est affirmativa et altera negativa, ut: omnis homo est justus, nullus homo est justus. Regula pro contrariis est quod nunquam possunt esse simul verae, bene tamen simul falsae; non simul verae, nam tunc, ut patet, idem esset simul et non esset; sed simul falsae, quia quum una excedat aliam, plus quam necesse est negando, dari potest media ex veritate cujus sequatur falsitas oppositarum; ut inter istas: omnis homo est justus, nullus

homo est justus, medianur istae particulares verae: aliquis homo est justus, aliquis homo non est justus.

Subcontraria est repugnantia inter duas propositiones particulares, quarum una affirmat et altera negat, ut in exemplo mox allato. Pro istis regula est quod nunquam possunt esse simul falsae, bene tamen simul verae. Ratio est quia si subcontrariae essent simul falsae, contrariae sub quibus continentur essent simul verae, quod impossibile ostensum est.

Quidam addunt quartum genus oppositionis, quam vocant subalternam, et est inter duas affirmativas, seu negativas quarum una est universalis et alia particularis, ut: omnis homo loquitur, aliquis homo loquitur; sed ista non est proprie oppositio, quia non est secundum affirmationem et negationem.

2. *Æquipollentia*, ut vox dicitur, est eadem vis, idemque sensus duarum propositionum ex aequivalentia signorum proveniens. Unde sicut quaelibet propositio habet aliquam sibi oppositam, ita et aequipollentem. Si enim additur particula negativa, propositio fit aequivalens suae oppositae, ut in istis: omnis homo est justus, aliquis homo non est justus, si priori praeponatur negatio fit aequivalens suae contradictoriae, ut: non omnis homo est justus.

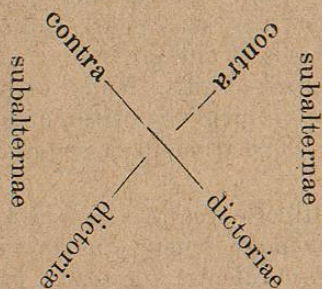
Pro ejusmodi aequipollentiis tres traduntur regulae, hoc versiculo conclusae.

Prae contradic, post contra, prae postque subalter.

Id est: si vis reddere propositiones aequipollentes, negationem praepone contradictoriis, postpone contrariis, praepone et postpone subalternis.

Oppositio propositionum sic solet in schola figurari.

Omnis homo est *contrariae* Nullus homo est
justus. justus.

Aliquis homo *subcontrariae* Aliquis homo non
est justus. est justus. (5)

3. Conversio definitur: inversio propositionis, ita ut servata veritate, ex praedicato fiat subjectum et ex subjecto praedicatum, ut: aliquis homo est niger, aliquod nigrum

est homo. Propositiones autem convertendae possunt esse in quadruplici differentia; nam aliquae sunt universales affirmativae, ut: omnis homo est justus; quaedam sunt universales negativae, ut: nullus homo est justus; quaedam particulares affirmativae, ut: aliquis homo est justus; quaedam particulares negativae, ut: aliquis homo non est justus. Quaelibet suo modo convertitur.

Triplex est conversio: simplex, per accidens et per contrapositionem. Conversio simplex est mutatio praedicati in subjectum, servata quantitate, ut: aliquis justus est homo, aliquis homo est justus. Conversio per accidens est mutatio praedicati in subjectum, variata quantitate, ita ut ex universali propositio fiat particularis, ut: omnis homo est animal, aliquod animal est homo. Conversio per contrapositionem est mutatio praedicati in subjectum, mutatis terminis finitis in infinitos (terminus autem, ut dictum est supra, infinitus per particulam negativam efficitur), ut: omnis homo est animal, omne non animal est non homo.

Regulae pro conversionibus sunt tres: prima est: propositio universalis negativa et particularis affirmativa convertuntur simpliciter, ut: nullus homo est angelus, nullus angelus est homo. Aliquis homo est justus, aliquis justus est homo.—Secunda est: propositio universalis affirmativa convertitur

per accidens, ut: omnis homo est animal, aliquod animal est homo. Universalis negativa potest etiam isto modo converti, ut: nullus homo est lapis, aliquis lapis non est homo.—Tertia est: particularis negativa convertitur per contrapositionem, ut: aliquis homo non est justus, aliquis non justus non est non homo. Universalis affirmativa etiam isto modo converti potest, ut: omnis homo est animal, omne non animal est non homo.

Ut istae regulae facilius memoria tenerentur, sequentibus versiculis in schola tritis, comprehensae sunt:

Feci simpliciter convertitur, eva per accid.
Asto per contrap., sic fit conversio tota.

In his versiculis notandum est quatuor vocales significare quadruplicem differentiam propositionum quae provenit ab earum forma et quantitate. *A* significat universalem affirmativam; *e*, universalem negativam; *i*, particularem affirmativam; *o*, particularem negativam, juxta istos versus:

Asserit *a*, negat *e*, verum generaliter ambo;
 Asserit *i*, negat *o*, sed particulariter ambo.

De conversione propositionum modalium variae et intricatissimae fuse traduntur regulae quae dederunt occasionem huic adagio:

«De modalibus non gustabit asinus.» Hae nugae difficiles nullius fere sunt momenti, et feliciter omittentur. Notandum tamen est quod conversio propositionum suum momentum habet; plurimum enim inservit ad reductionem syllogismi de modo imperfecto ad modum perfectum, ut infra ostendetur.

Apud quosdam scholasticos tractatus de propositione duas adhuc amplectitur quaestiones, quarum prior versatur circa propositionem mentalem ad determinandum utrum sit unus simplex conceptus et una simplex qualitas, necne; posterior vero perpendit hanc difficultatem famosam: utrum propositiones contradictoriae de futuro contingenti sint determinate verae aut falsae? Prior pertinet ad anthropologiam; posterior vero ad anthropologiam et ad metaphysicam, nam implicatur in concordia, liberi arbitrii humani et providentiae Dei. Utraque in suo loco exopnetur. (6)

(1.) Vide Goudin log. min. p. 2. a. 1. Rosselli a. cap. 1. usque ad 8. et Iacquier p. 2. log. c. 1.

(2.) Claritatis gratia; tribus modis negatio potest afficere: primo totam propositionem, secundo copulam, tertio aliquem terminum. Verbi gratia, primo modo: Non omnis homo est medicus: 2. m^o.: Nullus homo est brutus, id est: omnis homo non est

brutus. 3. m^o: Deus praecipit non furari. Quae quidem bene notanda sunt ad tollendam omnem equivocationem; nam 1a. prop. est negativa, sed particularis; 2a. est etiam negativa, sed universalis; 3a. non est negativa, sed affirmativa. Vide S. Th. 1. Perh. lec. 10. et S. Aug. 1. 6. de civ. Dei c. 4.

(3.) Vide S. Thom. loco sup. adnotatione citato.

[4.] Vide Goudin log. min. p. 2, a. 2. per totum.

[5] Vide Goudin log. min. p. 2. a. 3, § 1. et 2. et Iacqvier p. 2. log. c. 2. a. 2. et 3.

[6] Vide Goudin loco super. a. 3. § 3. et Iacqvier. loc. cit. a. 3. et Lossada inferius cit. c. 4. per totum pag. mihi 142.

PROPOSITIONES SEU CONCLUSIONES AD 2^a
SUPERIOREM PARTEM SPECTANTES.

- 1^a Duae propositiones contrariae non possunt esse simul verae; possunt tamen esse simul falsae. Ita Goudin et Iacqvier loc. cit.
- 2^a Duae propositiones contradictoriae nunquam possunt esse simul verae aut simul falsae; vi tamen contradictionis neutra est definite vera aut definite falsa.

Vide Iacqvier, et Goudin loc. cit. et Rosselli: q. 26.

- 3^a Propositiones subcontrariae nunquam possunt esse simul falsae; bene tamen simul verae.

Additio: sunt aliae propositiones quae *semel falsificantes* a logicis appellantur, aut inextricabiles aut insolubiles vocari solent, in quibus ita complicatur cum falsitate veritas, ut appareant verae, quia falsae; et falsae, quia verae; consequenterque sibimetipsis contradicant. De quibus quadruplex numeratur species: 1^a *falsificantes*. 2^a *impossibilitantes*. 3^a *suam necessitatem destruentes*. 4^a *Suam contingentiam destruentes*, a dialecticis appellari solent. De his omnibus agit Lossada instit. Dialect. de enunt. disp. 7. c. 3.° n. 19 usque ad 26 pag. mihi 139.

ARTICULUS ADDITIONALIS

AD 2^a PARTEM.

DE DISCERNENDA VERITATE QUARUMCUMQUE

PROPOSITIONUM.

Veritas propositionum in eo consistit quod praedicatum in affirmativis conveniat; in negativis autem repugnet aut saltem non conveniat subjecto: quod quidem facile dignoscitur in simplicibus propositionibus; non ita, in compositis: de his igitur solummodo agemus.

Propositiones compositae appellantur quae ex uno subjecto pluribusque praedicatis, vel ex uno praedicato pluribusque subjectis, aut denique ex pluribus subjectis pluribusque praedicatis simul coalescunt: tales sunt quae a logicis dicuntur *copulativa*, *disjunctiva*, *discreta*, *causalis*, *reduplicativa*, *hypothetica*, (saltem aliquando) *exclusiva*, *exceptiva*, *comparativa*, *inceptiva*, et *desitiva*: ex quibus sex primae explicite *compositae*, et quinque ultimae implicite, seu exponibiles appellantur.

Regulae generales ad talium propositionum discernendam veritatem hae sunt: 1^a Reducatur quaelibet propositio composita ad tot simplices, quot sunt in illa subjecta

et praedicata; et tunc ut simplices qualeficerentur. 2^a attendatur natura uniuscujusque propositionis et ex ejus scopo et fine deducatur illius veritas vel falsitas: his positis singula percurramus.

Copulativa ad veritatem requirit ut singulis subjectis tribui possit idem praedicatum vel eidem subjecto singula praedicata in affirmativis; et econtra in negativis: v. g. *homines et jumenta salvabit Deus: Deus nec est mutabilis, nec finitus*. *Disjunctiva* requirit ut non detur medium: v. g. *aut dies est, aut nox*. *Discreta*, quae diversa judicia exprimit distincta particulis, *sed*, *tamen*, aut similibus, praeter veritatem simplicium propositionum in quas resolvitur, requirit quod aliquo modo opponantur aut saltem adveniantur: v. g. *veritas fatigari potest, non tamen vinci: Romani exercitus disciplina, non autem numero militum vincebant*. *Causalis* requirit quod unum ex alio consequatur: v. g. *Vae vobis divitibus quia mercedem vestram accepistis!* *Reduplicativa* generaliter requirit quod sit in vi praedicati, *nisi* aliter exprimatur: v. g. *Christus ut homo mortuus est*. *Hypothetica* requirit quod purificata conditione veritas appareat: v. g. *si Deus existit, mundus providentia regitur*.—*Exclusiva* resolvitur in duas, affirmativa una, negativa altera, et requirit quod praedicatum soli subjecto, exclusis omnibus aliis, conveniat:

v. g. *ego sum Deus, et non est praeter me: sola virtus est vera nobilitas.*—*Exceptiva* requirit quod tam affirmativa quam negativa, quae sub ipsa includuntur, verae sint; et praeter ea quod una sit exceptio alterius: v. g. *omnes, nisi poenitentiam egeritis, similiter peribitis.*—*Comparativa* requirit quod praeter veritatem absolutam propositionum simplicium quas includit, detur relatio comparationis inter terminos: v. g. *si quaeris magnitudinem, major est (Deus); si pulchritudinem, pulchrior; si dulcedinem, dulcior.*—*Inceptiva* in qua aliquid incipere; et *desitiva* in qua aliquid desinere dicitur, requirunt quod praeter veritatem simplicium propositionum sub ipsis contentarum, verum tempus inceptionis, tum terminationis designetur: nam in his propositionibus duo continentur iudicia, quorum unum refertur ad statum in quo res erat antequam inciperet, aut desineret; alterum ad eum statum in quo est v. g. *Enos coepit invocare nomen Domini. Lingua latina a Tiberii principatu corrumpti coepit.* Haec modo sufficiant.

—TERTIA—

PARS LOGICAE.

DE ARGUMENTATIONE.

Argumentationis munus est tertiam operationem mentis, discursum scilicet, exhibere, et definitur: oratio in qua unum ex alio infertur. Veritates enim sicut et res sunt invicem connexae. Unde una data sequitur alia; ut, dato quod aliquid respiret, sequitur habere pulmones. Et quidem si talis illatio fiat per particulam *si*, erit argumentatio conditionalis, ut ista ex Evangelio: *si feceritis ea quae praecipio vobis, amici mei eritis.* Si autem illatio fiat per particulam *quia*, erit causalis, ut ista: *Deus est summe amabilis quia est summe bonus.* Si vero illatio fiat per particulam *ergo*, erit argumentatio rationalis quae est omnium praecipua, et de qua solum hic agemus, quia caeterae ad illam reducuntur.

Intellectus noster, ut dictum est in prolegomimis, dupliciter se movet ad cognitionem